

Posudek oponentky Bakalářské práce na FHS UK

Práce: Souvislost expresivity, regulace a rozpoznávání emocí u (13letých) dívek se sociálními a partnerskými vztahy

Autorka: Natálie Novotná

Vedoucí práce: doc. Mgr. Jitka Lindová, Ph.D.

Praha 2022

Autorka se zabývá expresivitou, regulací emocí a rozpoznáváním emocí s ohledem na vztahy u 13letých adolescentek.

V teoretické části se věnuje sociální perspektivě vývoje adolescentů, kde akcentuje význam vrstevnických vztahů. Jednotlivé kapitoly jsou celkem svižně psány, čerpají z primární i sekundární literatury, ale převahu tvoří novější primární zdroje. Poněkud nepříjemná je práce s odstavci, kde převládá systém co věta to odstavec, ale především je práce plná terminologické neukáznivosti. V jedné větě používá autorka pojem wellbeing a v dalším duševní pohodu, jinde v rámci pár vět píše sociální opoře i podpoře. Rovněž práce s kauzalitou vyvozenou z odborných publikací, kde autorka uvádí, že např. dívky, které nenavážou přátelství, jsou vulnerabilní k rozvoji psychických poruch (str. 12) jsou spekulativní: vztah může být i opačný a tendence k psychické poruše vylučovat blízké vztahy. (Na jiném místě Expresivita ve vztahu navozuje pocit větší blízkosti (Reis, 2018; Laurenceau a kol., 1998) a tím se zvyšuje jeho kvalita (McDowell a kol., 2000; Jones & Costin, 1995) str. 20.; či str. 21 Negativní vliv může mít neexpresivita i na jedince samotného, nacházíme u nich větší míru prožívaného distresu a výskytu psychopatologických rysů (Leung a kol., 2010)).

Co mě mrzí na teoretické části je, že jsem o emočním vývoji napsala knihu a řadu článků, které autorka ignoruje, neshodneme se tak v některých pojmech (např. ruminaci bych rozhodně nedefinovala jako přehrávání situací) či procesech (tvrzení, že důvodem vysoké sebekritičnosti jsou neosvojené efektivní copingové mechanismy a tím tendence k ruminaci). K zásadním tvrzením místy chybí odkazy (např. nevyhraněná identita jako zdroj emočních lability připisovaná Eriksonovi bez odkazu). Z hlediska regulace emocí pracuje autorka s vědomou regulací a přístupem Jamese Grosse, přičemž „vysokou“ i „nízkou“ regulaci uvádí do souvislosti s problémy (konflikty, deprese apod.). Pohybuje se tím ale zcela mimo Grossův teoretický rámec – co to je vysoká regulace? – a míchá přístupy (Eisenbergová, oproti Grossovi, pracuje i s neuvědomovanou regulací). Zcela v nesouladu jsme pak s autorkou v kapitole rozpoznávání emocí, které definuje jako schopnost přesně číst informace o emočním stavu z obličeje. Rozpoznávání emocí z výrazu tváře je dlouhodobě kritizováno, protože ignoruje kontext a také nevědomé či cílené regulační snahy, kompetence a povinnosti (expresivní a pocitová pravidla) jedince. Autorka ale tyto studie, které jdou proti Ekmanovu byznysu, opomíjí. Navíc vědomý „záznam“ pohybu mimických svalů je nemožný, na to nemáme bez letitého tréninku kapacitu, zůstane jen domněnka, co kdo asi cítí a prožívá. Sami často přece netušíme, co cítíme, ani kterou emoci zobrazujeme, málokdy prožíváme jen jednu diskrétní emoci apod., většinou se mísí.

Vedle „klíčové dovednosti rozpoznávání emocí“ je pak zcela ignorována klíčová dovednost zobrazovat a komunikovat svoje prožívání tak, aby bylo srozumitelné okolí a vůbec chápání emocí jakožto procesů komunikace. Navíc pro adolescenty je např. přehrávání (ve smyslu zesilování projevu emoce) zobrazování emocí celkem typické. Přisuzování nízké empatie lidem s kognitivním deficitem rozpoznávání emocí mi připadá (ač je to odkazováno) velkým zjednodušením (str. 26) a domnívám se, že ani v jedné z odkazovaných studií takové tvrzení ukotvené v datech není (jsou to studie věnované

osobám s diagnózou autistického spektra či jejich blízkých). Celkově je pro mě těžké teoretickou část hodnotit; ač je hojně odkazovaná, některé vztahy, které autorka deklaruje, jsou podle mě v uvedených studiích neukotvené a nevím, kde je tam autorka našla. Zároveň pokud se pak podíváme na velmi komplexní cíle práce, mám pochyby, zda je teoretická část pro empirickou vůbec nosná.

Cílem výzkumu bylo zjistit, jestli existuje statisticky významná souvislost mezi mírou expresivity, schopností regulace emocí a schopností rozpoznávání emocí u (13letých) dívek s jejich sociálními vztahy a jestli existuje souvislost mezi expresivitou a sebevědomím. Autorka tedy předkládá 5 velmi komplexních proměnných, přičemž o jejich souvislostech již psala v teoretické části v tom smyslu, že spolu souvisí. Autorka celkem předkládá 6 hypotéz, z nichž některé nejsou špatně argumentované a u jiných argumentaci nerozumím (např. u H5 zdůvodnění expresivního potlačení kognitivním přehodnocením nedává vůbec smysl; H2 a H3 mi připadá stejná, H6 mě vlastně hlavně děsí, protože do toho míchá ještě introverzi apod.), jsou to hypotézy, které připomínají posthypotézy sestavené až dle výsledků korelačních vztahů. Řada použitých nástrojů je sebeposuzovacích, přičemž autorka vůbec v teorii či problému nezmiňuje, že se jedná o sebeposouzení expresivity, sebehodnocení, krásy, oblíbenosti, expresivní bezprostřednosti ad., což mi tedy poněkud vadí – všechna data by měla být interpretována s ohledem na sebetorii. Sebeposouzení exprese je přeci zcela jiná kategorie, než kterou by autorka např. nakódovala z videí experimentální situace.

Autorce vyšla řada souvislostí, které s ohledem na to, že se jedná o sebetorie 13 letých dívek nejsou překvapivé. Ovšem některé souvislosti v grafech vypadají velmi netypicky (nelineární Pearsonův hod v Grafu 3) nebo jsou nepopsané a mimo stupnice (Graf 2) a v tom fakt nelze číst, nebo mají uskočenou hodnotu (graf 1), která měla být eliminována před korelačním výpočtem – vzhledem k tomu, že autorka neuvádí, jakou korelaci (Pearson/Spearman) používá. Někdy měla autorka k dispozici jen 6 - 8 dotazníků (rozpoznávání, regulace, erq) a to je pro mě teda strašně málo pro jakoukoliv statistickou analýzu a vyvozování byt jen trendů (Sample Size Calculator ukazuje k N=200). Práce s daty mi tak nepřipadá příliš přesvědčivá a kvalitní či transparentní popis výsledků chybí.

Celkově jsem z práce rozpačitá, autorka určitě věnovala své bakalářce spoustu práce, ale výsledek je nepříliš povedený. Z mála respondentů vyvozuje poměrně důležité vztahy, aniž by nahlížela například problém sebeposouzení a zdánlivé korelace (např. když si myslím, že ostatním projevují náklonost a péči a maj mě rádi, myslím si asi v souladu s tím, že mám i kamarády a nejky a zájem o kluky opravdu nebudu deklarovat, i kdybych ho měla), nerozumím, proč autorka testovala tolik hypotéz, ač k nim neměla data, proč do větší hloubky neotestovala vztahy, na které data měla, a ke kterým byla stanovena hypotéza. Práce obsahuje řadu gramatických chyb, formátování není povedené, není v APA stylu, chybí odkazy a řada kumulovaných odkazů nejsou přílehlavá k tvrzením, název nepřiléhá k práci, teorie k empirii, hypotézy k datům a tak dále...

Přesto však práci doporučuji k obhajobě, z hlediska hodnocení bych se přiklonila k známce dobře.